

MANIFEST 2023

‘OPLOSSINGSRICHTINGEN VOOR DE TRANSITIE VAN HET LANDELIJK GEBIED’

OPROEP AAN ALLE BETROKKENEN BIJ DE NPLG GEBIEDSPROCESSEN

Nederland staat aan de vooravond van een grote transitie van het landelijk gebied. Uitdagingen stapelen zich op en raken de natuur, burgers, boeren en dieren. Daarom hebben we integrale, werkende oplossingen nodig. We moeten voorkomen dat we nu plannen maken die over een paar jaar de prullenbak in kunnen omdat sommige doelen, zoals dierenwelzijn, ontbreken. Daarom roepen wij op om onderstaande punten mee te nemen als pijlers voor de gebiedsgerichte aanpak.

1 **Zorg voor een echte omslag in het landelijke gebied door een integrale aanpak. Kies voor toekomstbestendige plannen voor natuur, mensen én dieren.**

Een integrale aanpak betekent: rekening houdend met de belangen van natuur, mensen én dieren. Alleen een integrale aanpak is toekomstbestendig. Anders zorgen single-issue maatregelen voor win-verliessituaties. De ecologische grenzen zijn het uitgangspunt voor een integrale aanpak. Aspecten zoals bodem- en waterkwaliteit zijn hierbij sturend. Daarnaast zijn dierenwelzijn en het verdienvermogen van de boer essentiële onderdelen.

2 **Kies voor natuurinclusieve én dierwaardige veehouderij binnen de milieugrenzen.**

Landbouw is afhankelijk van de natuur en de natuur wordt beïnvloed door de landbouw. Door voedselproductie en natuur weer meer met elkaar te verweven, worden beide sterker. Een goede staat van de natuur draagt ook bij aan een prettige leefomgeving voor de mens. Natuurinclusieve landbouw produceert voedsel binnen de grenzen van natuur, milieu en leefomgeving, met een positief effect op de biodiversiteit. Hoe natuurinclusieve landbouw eruit ziet kan verschillen per gebied. De Basiskwaliteit Natuur is op orde als de voor dat landschap karakteristieke en algemene soorten algemeen zijn én blijven.

In een dierwaardige veehouderij hebben dieren ‘a life worth living’ doordat aan hun behoeftes wordt voldaan. Leidraad hiervoor zijn de zes leidende principes voor Dierwaardige Veehouderij van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Het is o.a. belangrijk dat huisvestingssystemen diergericht ontworpen zijn en dat er robuuste rassen worden gebruikt.

De milieugrenzen bepalen de activiteiten die mogelijk zijn in een gebied. Bij het toekennen van milieuruimte aan bedrijven moet gekeken worden naar hoe integraal duurzaam deze bedrijven zijn, daarbij hoort ook het niveau van dierenwelzijn. Extensieve, natuurinclusieve, diervriendelijkere bedrijven zouden voorrang moeten krijgen bij het toekennen van milieuruimte – hiervoor zouden concrete prioriteitscriteria moeten worden opgesteld.

3**Extensiveringing en grondgebondenheid bieden kansen voor mens, dier en milieu.**

Extensiveringing van boerenbedrijven draagt bij aan integrale verduurzaming. Extensieve landbouw heeft minder input nodig en daardoor minder milieu-impact. Boeren die extensiveren zijn minder afhankelijk van grondstoffen van buitenaf. Extensiveringing biedt zowel dieren in de veehouderij als dieren in het wild ruimte voor een beter leven. Het geeft ruimte de natuurkwaliteit in natuurgebieden te herstellen. Alle dieren in de veehouderij zouden de mogelijkheid moeten hebben om buiten te grazen, te scharrelen en te wroeten.

De veehouderij speelt een rol in kringlooplandbouw – dieren kunnen gras en reststromen omzetten in producten voor menselijke consumptie en de mest kan worden gebruikt op landbouwgrond. Gebruik landbouwgrond zoveel mogelijk voor voedsel voor humane consumptie. Zorg dat de mest op eigen land komt, of dat er lokaal wordt samengewerkt tussen veehouders en akkerbouwers. Zo is de akkerbouw minder afhankelijk van kunstmest. Voer dieren zoveel mogelijk met gras en reststromen uit de regio. Sluit kringlopen op zo'n klein mogelijke schaal en maak de veehouderij grondgebonden.

Vooraf in de melkveehouderij wordt nu gewerkt aan grondgebondenheid, maar de andere sectoren (zoals varkens en pluimvee) worden daarin niet meegenomen. Deze zouden ook moeten worden gestimuleerd om te extensiveren en meer grondgebonden te werken.

4**Zorg dat technische maatregelen en innovaties betrouwbaar, juridisch houdbaar en dierwaardig zijn.**

Technische maatregelen en innovaties kunnen ondersteunend zijn bij het behalen van de gestelde doelen. Het is echter wel belangrijk dat maatregelen doen wat ze beloven en juridisch houdbaar zijn, zodat boeren veilig kunnen investeren. Ook moeten de maatregelen passen in een dierwaardige veehouderij. Dus geen end-of-pipe oplossingen zoals luchtwassers, waardoor de stallucht ongezond blijft, of gladde emissiearme vloeren waardoor dieren pootproblemen krijgen. Maar wel integrale oplossingen zoals het varkenstoilet of de VrijLevenStal.

5**Zorg voor een concreet en compleet toetsingskader inclusief dierenwelzijn.**

Een breed toetsingskader moet zorgen dat alle essentiële belangen worden meegenomen en de plannen integraler worden. De plannen dienen getoetst te worden op ecologische, duurzaamheids-, sociaaleconomische en dierwaardigheidsaspecten. Het huidige toetsingskader is nog niet concreet genoeg, en dierenwelzijn ontbreekt hierin. We moeten voorkomen dat we plannen maken of investeringen doen die op dit moment zinvol lijken, maar die de natuur en onze leefomgeving niet verbeteren, niet dierwaardig zijn en daardoor niet toekomstbestendig.

Het is essentieel dat de plannen worden getoetst door onafhankelijke experts. Formuleer daarom helder door wie en wanneer de plannen getoetst worden op de integrale aanpak en het doelbereik, en geef deze partijen een formele opdracht. Toetsing op dierenwelzijn zou moeten worden belegd bij de Ecologische Autoriteit die hiervoor dierenwelzijnsexperts kan betrekken.

6**Maak het voor boeren mogelijk om de transitie aan te gaan.**

Deze uitdagingen vragen om werkende oplossingen. Oplossingen die toekomstbestendig en in het gezamenlijk belang van natuur, mens en dier zijn. Zorg er dus voor dat er gewerkt wordt aan een ander verdienmodel voor boeren, zodat zij de investeringen in dierenwelzijn en natuur kunnen terugverdienen.

Creëer bijvoorbeeld 'dedicated supply chains' waarin langetermijnafspraken worden gemaakt over vergoeding van meerkosten van verduurzaming, systemen om duurzame producten uit te kunnen wisselen met omringende landen, omschakelfondsen en de beschikbaarheid van onafhankelijk advies over toekomstbestendige landbouw en de verdienmodellen die daarbij horen.

Meer weten? Neem contact op! veehouderij@dierenbescherming.nl